

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE TÜRKİYE’DE VERGİ ALGISI

Altuğ Murat KÖKTAŞ¹
Ali Gökhan GÖLÇEK²

ÖZET

Kamu kesimi tarafından sunulan hizmetlerin en önemli finansman kaynağı olarak görülen vergi, toplumsal hayatta yer almanın bir bedeli olarak düşünülmeyle birlikte esas olarak bireysel karşılığı bulunmayan bir mali yükümlülük biçiminde değerlendirilmektedir. Bu özelliğiyle vergi, devletin egemenlik hakkına dayalı olarak toplanan ve ödeyen tarafa bu yönde bir inisiyatif tanımayan genel bir finansman kaynağıdır. Daha önceleri taşıdığı egemenlik hakkı nedeniyle “algı” olarak da anılan vergi, toplumsal hafızada esas olarak olumsuz izler bırakmış ve toplumda vergiye gönüllü uyumu zorlaştırmıştır. Nitekim yapılan çeşitli ampirik analizlerde verginin; gasp, haraç, el koyma veya çalma biçiminde tanımlandığı da görülmektedir. Bu bağlamda Türkiye’de tarihsel süreç kapsamında ortaya çıkan vergi algısı, çalışmanın odak noktasını oluşturmaktadır. Çalışmada, kamu hizmetlerinin finansmanı adına katlanılan bir mali yükümlülük olarak vergiye toplum tarafından nasıl bakıldığı, toplumsal hafızayı en iyi biçimde yansıtan türküler, şair ve atasözleri gibi folklorik argümanlar kullanılarak incelenmiştir. Betimleyici yöntemin kullanıldığı analizde, genel olarak vergiye gönüllü uyumun, yaşanan olumsuz vergi uygulamaları nedeniyle bozulduğu ve vergi algısının toplumda olumsuz cümleler çağrıştırdığı tespit edilmiştir. Özellikle Osmanlı İmparatorluğu’nun son döneminde yaşanan ağır mali bunalım, kaybedilen savaşların hazine üzerinde meydana getirdiği yük ve gaza malının sona ermesi sonucu ortaya çıkan finansman sıkıntısının beraberinde daha ağır vergileri getirmesinin, toplum nezdinde vergiye olan bakışı bozduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Vergi Algısı, Vergi Bilinci, Vergiden Kaçınma

TAX PERCEPTION IN TURKEY FROM PAST TO PRESENT

ABSTRACT

The most important financing source of public services is seen as the tax which is thought as a cost of being existence in social life while considered

¹ Yrd. Doç. Dr. Ömer Halisdemir Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü, Maliye Teorisi ABD, altugmuratkoktas@nigde.edu.tr

² Arş. Gör. Ömer Halisdemir Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü, Mali İktisat ABD, aligokhangolcek@nigde.edu.tr

qua/as a financial obligation is individually unrequited. From this aspect, the tax is a general financial source which is collected based upon sovereign right of the state and does not give an initiative to payer thataway. The tax that is aforesaid before as ‘perception’ because of the independence right it has left negative marks indeed in collective memory and complicated the voluntary adaptation for tax in society also. Thusly, it is seen in some empirical analyses that the tax is defined as seizure, tribute, confiscation or stealing. Within this context, the tax perception that revealed in historical process generates the focal point of the study. It is evaluated in study about how to look at the tax as a financial commitment putting up with in the name for public services by using folkloric arguments like ballad, poem and proverbs ideally reflected the collective memory. There is determined that the voluntary adaptation for tax was destroyed by the reasons of negative tax applications and evoke negative sentences in society. There is seen that especially the financial problems in the last period of Ottoman Empire that is caused by strong financial crisis, the load in exchequer by wars lost and finishing the holy war booties and overtaxes that were applied as result of these destroyed the view of society for tax.

Keywords: *Tax Perception, Tax Consciousness, Evasion of Taxes*

1. GİRİŞ

Toplumsal hayata geçiş ile birlikte devlet mefhumunun gerekliliği ön plana çıkmıştır. Toplumsal ihtiyaçların doğuşu ki bunlar; güvenlik, adalet ve diplomasi olarak bilinmektedir, toplumsal mutabakat ile devlet olgusunun ortaya çıkışını sağlamıştır. Devletin ortaya çıkışıyla, kamu harcamaları ve dolayısıyla finansmanı önemli bir hal almıştır. Devlet-maliye ilişkisinin ortaya çıktığı andan beri bireyler, kendilerinden kamu finansmanı için alınan vergiler ile karşı karşıya kalmaktadır.

Verginin çeşitli tanımları olmakla birlikte en bilindik tanımı; bireylerden kamu harcamalarını karşılamak amacıyla cebri, kesin ve karşılıksız olarak istenen parasal bir mali yükümlülüktür. Verginin gelişimi İngiltere’de parlamenter kurumların gelişmesi ile hız kazanmıştır (Türk, 2002: 112). Öncesinde 1215 yılında kralın yetkilerinin kısıtlandığı bir belge olan Magna Carta ile “*temsilsiz vergi olmaz*” anlayışı ortaya çıkmış ve verginin kanuniliği ilkesi benimsenmiştir (Scutt, 2016: 87).

Anayasa madde 73’te “*Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere, mali gücüne göre, vergi ödemekle yükümlüdür*” ifadesi ile vatandaşların vergi ödevi tanımlanmıştır. Adam Smith, Ulusların Zenginliği adlı eserinde vergi ödevine şöyle değinmiştir: “*...hükümetin masrafını karşılamak için, her devletin uyrukları, kendi güçlerine imkân ölçüsünde en yakın oranda, yani*

devletin koruyuculuğunda her birinin yararlandığı gelir oranında katkıda bulunmalıdır” (Smith, 1776).

Çalışmada bireyler tarafından verginin nasıl algılandığı üzerinde durulup, vergiye karşı gösterilen tepkilerin, Osmanlı halk ozanlarından günümüze gelene dek nasıl değişiklik gösterdiği incelenecektir.

2. VERGİ ALGISI VE MÜKELLEFLERİN VERGİ ALGISINI ETKİLEYEN NEDENLER

Vergi, kamu harcamalarının finansmanını sağlayan devletin en önemli gelir kalemlerinin başında gelmektedir. Bireylerin toplum olarak bir araya gelerek devleti kurmasıyla; verginin ortaya çıkışı paralellik göstermektedir (Erdem vd., 1998: 84).

Vergi, kelime manası olarak “*vermek*” fiilinden türemiştir ve sözlük anlamı “*kamu hizmetlerine harcanmak için hükümetin, yerel yönetimlerin yasalara göre doğrudan doğruya veya bazı malların fiyatlarının üstüne koyarak dolaylı yoldan herkesten topladığı para*” olarak tanımlanmıştır. İkinci anlamı ise, “*bir kimsenin doğuştan sahip olduğu iyi nitelik*” olarak bilinmektedir (TDK, 2016). İkinci anlam bireylerin vergiye olan algısının bir yansıması olarak da görülebilir. Şöyle ki, devlet iyi niyetle vatandaşlarına yönelik yaptığı harcamaların finansmanını, yine hizmet sunduğu vatandaşlarından; devlet olmasının gücünü kullanarak, doğuştan gelen bir nitelikmişçesine, vergi olarak sağlamaya çalışır. Bu noktada verginin devlet tarafından meşrulaştırılıp, vergi veren bireyler açısından ise vergi algısının nasıl oluştuğu önem kazanmaktadır.

Algı kelimesi özünde “*bir şeye dikkati yönelterek o şeyin bilincine varma, idrak etme*” olarak bilinse de, bir başka anlamı da “*vergi*”dir (TDK, 2016). Dolayısıyla vergi ile aynı anlama gelen algı kelimelerinin bir araya gelerek “*vergi algısı*” kavramını oluşturması tesadüf değildir. Vergi algısı, vergi veren veya verecek olan bireylerin, iç ve dış uyarıcıların da etkisiyle vergi hakkında zihinlerinde oluşturdukları yargı veya fikirler bütünü olarak tanımlanabilir (Sağlam, 2013: 319).

Vergi algısı toplumdan topluma, bölgeden bölgeye değişiklik göstermekte ve bu durum ülkelerin vergi kavramına yükledikleri anlamları da değiştirmektedir. Örneğin, vergi kavramı için İspanya’da “*impuesto*”, İtalya’da “*imposto*”, Fransa’da “*impôt*” kelimeleri kullanılmakta ve “*rahatsız eden bir yükü yüklenmek*” anlamını ifade etmektedir. Bunun aksine devlet bilinci sağlam olan Anglosakson kültürüne sahip olan örneğin, İngiltere, Almanya ve İsveç gibi ülkelerde; ödev, harç, yardım anlamına gelen “*tax*”, “*abgabe*” ve “*skat*” kelimeleri kullanılmaktadır (Schmölders, 1976: 113).

Bireylerin vergiye karşı algılarını ve tutumlarını etkileyen bir takım iç ve dış uyarıcılar bulunmaktadır. Bunlar genel itibariyle bireyin kişisel nedenleri ve toplumun vergi ahlakı düzeyi, devlete olan bağlılığı ile ilgilidir. Vergi ile karşı karşıya olan bireylerin meslek, yaş, eğitim düzeyi, gelir seviyesi, cinsiyet gibi faktörleri onların vergiye olan algılarını doğrudan etkilemektedir. Bununla beraber, bireylerin yaşadığı toplumun vergi ahlakı, diğer bireylerin vergiye karşı tutumu, devlete duyulan bağlılık da vergi algısını doğrudan etkileyen faktörler arasında sayılabilir.

Vergi Usul Kanunu madde 8'e göre; vergi kanunlarına göre kendisine vergi borcu terettüp eden gerçek veya tüzel kişiler, mükellef olarak adlandırılmıştır. Mükelleflerin eğitim düzeyleri, verginin kabullenilmesi hususunda son derece önemli bir faktördür. Yüksek eğitim seviyesine sahip mükelleflerin, vergi kaçırma veyahut vergiden kaçınma gibi yollara başvurmadağı, vergi ahlakının yüksek düzeyde olduğu yapılan araştırmalarda görülmektedir (Fallan, 1999: 173). Bununla beraber Türkiye'de yapılan ampirik çalışmalar göz önüne alındığında; örneğin Hitit Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde 330 öğrencinin katıldığı anket uygulamasında, öğrencilerin çoğunun verginin bir vatandaşlık görevi olduğu, vergi kaçırmanın ahlaksızlık olduğu görüşü hakimken, aynı kişiler vergi sisteminin adaletsiz ve vergi yükünün yüksek olduğu yönünde kanaat belirtmişlerdir (Sağlam, 2013). Vergi algısının eğitim düzeyi ile doğrudan bir bağının olduğu verilen çalışmalarda görüldüğü üzere sarih bir haldedir.

Bireylerin cinsiyetleri ve medeni halleri de vergi algılarını doğrudan etkilemektedir. Yapılan çalışmalar neticesinde kadınların erkeklere oranla vergi vermeye daha gönüllü olduğu ve vergi kaçırma düşüncesini uygun olmayan eylem olarak nitelendirdikleri görülmüştür (Tuay ve Güvenç, 2007: 23).

Mükelleflerin vergi algısını etkileyen bir diğer önemli faktör, gelir düzeyidir. Yüksek gelir düzeyine sahip bireylerin, vergi kaçırma eğilimlerinin daha yüksek olduğu yapılan çalışmalarda ortaya konmuştur (Andreoni vd., 1998: 834). Benzer şekilde, toplumda gelir dağılımında adaletsizlikler söz konusu olduğunda da vergi algısı bozulmakta ve gönüllülük esası yıpranmaktadır. Dolayısıyla vergi sisteminin, ülkedeki gelir dağılımını düzeltici şekilde dizayn edilmesi ve tarifelerin ona göre yeniden şekillendirilmesi, vergi algısını iyileştirici etki yapacaktır.

Vergi algısını etkileyen dış uyarıcılar ise kişisel olmayan faktörler olarak gruplandırılabilir. Bunlar arasında; vergi afları, vergi adaleti, vergi oranları, vergi sayısı, vergi cezaları ve vergi sisteminin açık olup olmaması yer almaktadır.

Vergi afları, mükellefler noktasında iki farklı şekilde vergi algısını değiştirebilir. Vergi affıyla beraber, kayıt-dışı ekonomide faaliyet gösteren

mükellefler, sistem içine çekilerek onların vergilendirilmesi söz konusu olabilir. Bu durum, vergi hasılatını arttıracak gibi vergiye karşı gönüllülük esasını da pekiştirebilir. Aksi durumda ise, vergi aflarının çok sık gerçekleştiği ülkelerde, mükellefler, vergi affından yararlanıp, cari yıldaki vergi borcunu ödememeyi seçebilmektedirler. Bu durum ise, hem vergi hasılatını doğrudan etkilemekte, hem de mükelleflerin vergi algısını olumsuz şekilde olmasına neden olmaktadır. Bu nedenle, vergi aflarının toplum üzerinde bir beklenti yaratmaması ve çok sık vergi aflarına başvurulmaması durumunda; vergi hasılatı artacak ve mükelleflerin vergiye karşı gösterdiği direncin önüne geçilecektir.

Ülkedeki vergi sisteminin adaletli bir yapıya sahip olması, mükelleflerin vergiye karşı olan algılarını etkileyen diğer bir dışsal faktördür. Vergi sisteminin adaletsiz olması durumunda, mükellefler gönüllü uyum içerisinde olmadığı, vergiden kaçınma ve hatta vergi kaçırma yollarını deneme eğilimlerinin arttığı bilinmektedir. Örneğin, muafiyet veya istisna gibi durumlarda belli çıkar grupları gözetilip, adaletli bir kapsam belirlenmediği hallerde; mükellefler vergi sisteminin adil olmadığına kanaat getirip, vergiye karşı direnç göstermeye başlayabilmektedir.

Vergi sayılarının çok, oranlarının yüksek olduğu bir vergi sisteminde mükelleflerin vergi algısı olumsuz olarak şekillenecektir. Mükelleflerin ödemek zorunda oldukları vergi sayısı fazla olduğunda, vergi yükünün çok olduğunu iddia edip, vergiye karşı direnç göstermeye başlayabilmektedir (Tuay ve Güvenç, 2007: 30). Ayrıca, daha önce belirtildiği gibi vergi sisteminin açık ve anlaşılır olması mükelleflerin vergiye bakışını doğrudan etkilemektedir. Vergilerin sayı olarak fazla olduğu ülkelerde, vergi sistemi mükellefler açısından karmaşık ve anlaşılmaz olarak nitelendirilebilir. Bununla birlikte vergi oranlarının, vergiye gönüllü uyum noktasında hayati bir rol oynadığı, tarihsel süreç içerisinde belirlenmiştir.

14. yüzyıl filozoflarından İbn-i Haldun'un temellerini attığı ve Arthur Laffer'in geliştirdiği "*Laffer Eğrisi*", vergi oranları ile vergi hasılatı arasındaki bağı ve dolayısıyla mükelleflerin vergiye olan algılarını gösteren bir grafik olarak okunabilir (Köktaş ve Gölçek, 2016: 55). Söz konusu grafiğe göre, vergi oranları bir orandan sonra vergi hasılatını düşürmekte ve vergi gelirleri azalmaya başlamaktadır. Optimal vergi oranını geçen durumlarda; yüksek vergi oranlarına maruz kalan mükellefler, çalışmaktan vazgeçip vergi vermemeyi tercih edeceklerdir. Literatürde "*ikame etkisi*" olarak adlandırılan bu evrede, bireylerin vergiye karşı direnç gösterdiği görülmektedir. Bu nedenle Avrupa'da son zamanlarda vergi oranlarını düşürmek suretiyle mükelleflerin vergiye gönüllü uyumu sağlanmaya çalışılmaktadır (Owen, 2002).

3. TÜRKİYE’DE VERGİ ALGISI

Maliye, devletin gelir ve giderleriyle ve bunları arasındaki dengeleri yansıtan ve bizatihi devlete ait olan bir alan olarak tanımlanabilir. Bu anlamda maliyenin güçlü olması, devletin gelirlerinin giderleri karşılayabilmesi anlamına gelmektedir (Pamuk, 1900: 35). Bu minvalde, devletin giderlerini karşılama noktasında kullanabileceği en önemli kalem vergi olmuştur. Vergi, maliye ve aslında devletin güçlü olmasını doğrudan etkileyen bir olgu olarak görülmektedir. Bununla birlikte, tarihte birçok isyan ve savaş, vergilendirme gücünün sorgulanması neticesinde patlak vermiştir. 1215 Magna Carta, 1688 Haklar Bildirgesi, 1789 Fransız İhtilali, 16.-17. yüzyılda patlak veren Celali isyanları, 19. Yüzyıldaki Patrona Halil İsyanı, 1908 Devrimi vs. gibi birçok önemli olayın arkasında vergilendirme yetkisinin meşruluğu söz konusudur.

Geçmişten günümüze gelene dek, mükellefler vergiye karşı çeşitli dirençler göstermiş ve bu tepkilerini türlü yollarla vergilendirme yetkisini elinde bulunduran otoriteye iletmıştır. Bazen isyan ederek, bazen şiirler, türküler söyleyerek, bazen de sessiz kalarak... Anonim olan şu dörtlükte olduğu gibi (Bayrak, 1985: 4);

*“Şalvarı şaltak Osmanlı,
Eğeri kaltak Osmanlı,
Ekende yok, biçende yok...
Yiyende ortak Osmanlı.”*

Osmanlı Devleti’nde toprak düzeni ve vergilendirme ölçütleri, adalet gözetilerek yönetilmeye çalışılsa da, bu işleri yürüten memurların kendi çıkarları doğrultusunda hareket etmeleri sonucu toprak düzeni bozulmuş, keyfi ve ağır vergilere karşı halkın haklı tepkisiyle karşılaşmışlardır. Örneğin, Celali isyanlarının başlangıcı 1517 yılında, Yozgat çevresindeki Türkmenlerin Şeyh Celal önderliğinde ağır vergilere ve zulme karşı ayaklanmasıdır. Stefanos Yerasimos,

“yoksul halkın, topraksız olan köylülerin, ağır vergi yükü altında ezilenlerin hayatını düzeltmek ve bu haksızlıklara son verebilmek için yaklaşık 20 bin kişi toplanmıştır. Bu ayaklanmaya katılanlara Osmanlı yöneticileri tarafından ‘Celali’ adı verilmiş ve bu tarihten sonra da Osmanlılar, bu terimi ne türden olursa olsun bütün ayaklanmalar için kullanmışlardır” (Yerasimos, 2000: 437)

şeklinde Celali İsyanlarının neden vuku ettiğini ve tarihte niçin önem arz ettiğini kitabında açıklamıştır. Aynı şekilde; Patrona Halil İsyanı, Atçalı Kel Mehmet Efe İsyanı, Akdağ İsyanı, Tokat ve Çarşamba olaylarının çıkış nedeni de ağır vergi yükü ve otorite adına vergi toplayan memurların halka dayattıkları keyfi uygulamalar olmuştur (İpek, 2010: 53-56).

Keyfi alınan vergiler, toplumdaki ve toprak düzenindeki yozlaşma, halk türkülerinde kendine sıkça yer bulmuştur. Örneğin toplumdaki bu yozlaşma, anonim olan şu dördlüklerde kendini göstermiştir (Atalay, 1982: 124):

*“Ki beyler başladı zulme,
Ve rağbet kalmadı ilme.
Gözüm ağla, hiç gülme
Zaman ahir zaman oldu.*

...

*Alırlar kadılar rüşvet,
Edip müminlere himmet.
Fakire yoktur şefkat
Zaman ahir zaman oldu.”*

Benzer şekilde toplumdaki ahlaki yozlaşma ve rüşvet olaylarının artması sonucu Seyrani, şu dizeleri yazarak tepkisini ortaya koymuştur (Uyguner, 1991: 117):

“

...

*Rüşvet ile yazar hakim hücceti
Hüccet ile alır kadı rüşveti
Kimse bilmez oldu sözü sohbeti
Bozuldu sikkenin tucuna kaldık.*

...

*Sene bin iki yüz altmış beş tamam
Okunur ezanlar boş bekler imam
Seyrani bu nutkun sonu vesselam
İnanın dünyanın ucuna kaldık.”*

Bununla beraber ağır vergiler karşısında halkın tepkilerinin gösterildiği deyişler ve türküler de çokça kültür tarihimizde yer almaktadır. Özellikle, mültezimlere olan isyanlar ve aşar vergisinin uygulanmasında ortaya çıkan sorunlar nedeniyle birçok türkü ve manide bu konular işlenmiştir.

Örneğin, anonim olan şu deyişte vergi memurlarına olan tepki gösterilmiştir (İpek, 2010: 112):

*“Tahsildar bey niye güldün kuzuya
Hele bir bak ağzındaki azıya
Razıyım ben yazacağın cezaya
Saymışsın tahsildar devlet sağ olsun.”*

Devlete olan bağıllık ve vergi algısının olumlu olduğu görülen yukarıdaki deyişte; tepki, vergi toplayan tahsildara yönelik olmuştur. Bazı türküler de ise, tepki bizatihi vergiye karşı gösterilmiştir. Bu durum örneğin (Bayrak, 1985: 9), Âşık Tâlibî'nin dörtlüğünde görülmektedir:

*“Dağa çıksam ayısı var kurdu var
Düze insem sıtması var derdi var
Köye isem tahsildar var vergi var
Şaştım anam bu salgının elinden”*

Benzer şekilde, yine Âşık Tâlibî bir başka deyişinde aşar vergisindeki uygulamaları ve yanlışlıkları dile getirmiştir (İpek, 2010: 119):

*“Tâlibî'yim kurtulmadım çileden
Mültezimler öşür alır kileden
En doğrusu kaçmak imiş Zile'den
Hiç gelmemek nurun âlâ nur imiş”*

Osmanlı Devleti'nde yaşayan halk ozanlarının toplumda zamanla meydana gelen yozlaşmayı ve düzensizlikleri dile getirdikleri bu türkü ve manilerde, halkın otoriteye olan bağıllığı ancak ona rağmen alınan ağır vergilere olan tepkileri yansıtılmıştır. Bununla beraber, vergi toplayan mültezim ve tahsildarların keyfi uygulamaları ve şiddet odaklı çözüm mekanizmaları halkın onlara karşı tepki göstermelerine yol açmıştır. Dönem itibarıyla vergi algısının çok da iyi olmadığı ancak zor ve baskı ile söz konusu vergiden kaçılmaması nedeniyle, vergiye gösterilen tepki ya ilk aşamada kalmış ya da eşkıyalık haline gelip, otoriteye karşı ayaklanmaya yol açmıştır.

Günümüz Türkiye'sinde vergi algısı, geçmişte olduğu gibi oluşmamıştır. Milli Mücadele Dönemi'nde alınan bir takım vergiler, halkın üzerinde yoğun bir yük bırakmış olsa da zamanla vergi sisteminin düzenlenmesi ve modern hale gelmesiyle bu sorun kısmen de olsa aşılmaya çalışılmıştır.

Vergi vermenin bir ödev olarak görüldüğü günümüzde, bireylerin vergi algıları düzeltilmesi amacıyla “Vergi Haftası” etkinlikleri düzenlenmekte ve vergi ile ilgili şiir, makale ve özlü söz yarışmaları tertip edilmektedir.

Vergi Haftası etkinliklerinde yer alan vergiyle alakalı özlü sözlere birkaç örnek verilmesi gerekirse; örneğin, *“İstiyorsan hakkını almak, vereceksin vergini muhakkak! Elbette olmaz, vermeden almak!”*, *“Ödemezseniz verginizi, biz çekeriz derdinizi!”*, *“Verginin kökleri acı, meyvesi tatlıdır.”*, *“Ne ekersen onu biçersin! Ne diye vergini vermezsin?”* vs. gibi. Yine bir vergi haftası etkinliğinde birinci olan şu şiir de günümüz bireylerinin vergi algısını yansıtmaktadır:

*“Yurdunu seven her kişi,
Vergisini ödemeli...
Kazananın en ilk iři,
Vergisini ödemeli...”*

*Vergi bir devlete direk,
Vergi her devlete gerek,
Her kazanan gidip tek tek,
Vergisini ödemeli...”*

SONUÇ

Vergi, geçmişten günümüze gelene dek toplumlar için hep bir külfet veya yük olarak görülmüştür. Bu nedenle toplumda var olan bireyler, vergiye karşı mekanizmalar geliştirmiş ve tepkilerini göstermeye çalışmışlardır. Önceleri vergi ödememek için ayaklanan halk, süreç ilerledikçe vergi konusunda uyum yakalamış ve tepkilerini daha makul seviyelere indirgemişlerdir.

Çalışmada vergi algısının, vergi verme konusunda mükellefler üzerinde ne ölçüde etkili olduğu ampirik çalışmalardan örnekler verilerek gösterilmeye çalışılmış ve geçmişte vergiye karşı gösterilen tepkilerin yer aldığı türkü, mani ve deyişlere yer verilerek vergi algısının geçmişte nasıl olduğu gösterilmeye çalışılmıştır.

Daha önceleri vergi sisteminin anlaşılır olmaması, karmaşık bir düzen içinde ilerlemesi, çağa ayak uyduramaması gibi nedenlerden ötürü, mükelleflerin vergi algısı olumsuz olarak şekillenmiştir. Mükelleflerin vergi vermeye gönüllü uyum sağlamaları ve bu işlemi bir vatandaşlık görevi olarak kabul etmeleri, ancak vergi sisteminin adil olması ve iyi bir şekilde oluşturulmasıyla mümkün olmuştur. Devletin egemenlik gücünü kullanarak cebri ve yasal bir şekilde mükelleflerden almış olduğu vergi, halk nezdinde olumlu olarak yer alabilmesinin bir takım koşullara bağlı olduğu görülmektedir.

Sonuç olarak, mükelleflerin vergi algılarının ve bilinçlerinin olumlu anlamda gelişmesi, ülkede var olan vergi sisteminin adaletli bir şekilde uygulanmasıyla mümkün olacaktır. Bu cihetle, vergilendirme yapılırken ve sistem şekillendirilirken; geçmişten bugüne kadar halkın vergiye gösterdiği toplumsal, sosyolojik ve psikolojik tepkiler göz önüne alınmalı ve bu doğrultuda çalışmalar yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Andreoni, J., Erard, B., Feinstein, J. (1998). "Tax Compliance". *Journal of Economic Literature*, 36(2), 818-860.
- Atalay, D. (1982). *Destanlarımız (Sadık-Ahir Zaman Destanı)*. Mut.
- Bayrak, M. (1985). *Eşkıyalık ve Eşkîya Türküleri*. Ankara: Yorum Yayınları.
- Erdem, M., Şenyüz, D., Tatlıoğlu, İ. (1998). *Kamu Maliyesi*. Bursa: Ekim Kitabevi.
- Schölders, G. (1976). Genel Vergi Teorisi. (çev. Salih Turhan). İstanbul: İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi, Fakülteler Matbaası.
- Fallan, L. (1999). "Gender, Exposure to Tax Knowledge, and Attitudes Towards Taxation; An Experimental Approach". *Journal of Business Ethics*, 18(2), 173-184.
- İpek, S. (2010). *Anadolu Halk Türkülerinde Vergi İsyanı*. Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Köktaş, A. M., Gölçek, A. G. (2016). "İbn-i Haldun ve Kamu Maliyesi". *III. Uluslararası Türk Dünyası Araştırmaları Sempozyumu Tam Metin Kitabı*. Cilt 4, 53-58.
- Owen, J. (2002). "Taxation in a Global Environment". *OECD Observer*, 230, 15-16.
- Pamuk, Ş. (1990). *100 Soruda Osmanlı-Türkiye İktisadi Tarihi 1500-1914*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Sağlam, M. (2013). "Vergi Algısı ve Vergi Bilinci Üzerine Bir Araştırma: İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğrencilerinde Vergi Algısı Bilinci". *Sosyoekonomi Dergisi*, 315-334.
- Scutt, J. A. (2016). *Women and Magna Carta: A Treaty for Rights or Wrongs?*. UK: Palgrave Macmillan.
- Tuay, E., Güvenç, İ. (2007). Türkiye'de Mükelleflerin Vergiye Bakışı. *Ankara: GİB Mükellef Hizmetleri Daire Başkanlığı*. Yayın No: 51.
- Türk, İ. (2002). *Kamu Maliyesi*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Yerasimos, S. (2000). Az Gelişmişlik Sürecinde Türkiye- Bizans'tan Tanzimat'a. İstanbul: Belge Yayınları.

Copyright of Journal of Suleyman Demirel University Institute of Social Sciences is the property of Suleyman Demirel University, Institute of Social Sciences and its content may not be copied or emailed to multiple sites or posted to a listserv without the copyright holder's express written permission. However, users may print, download, or email articles for individual use.